Correctievoorschrift

Aruba, Bonaire, Curaçao en Sint Maarten

centraal schriftelijk examen

aardrijkskunde

vwo

2026
tijdvak 1

Het correctievoorschrift bestaat uit:

1 Regels voor de beoordeling
2 Algemene regels
3 Vakspecifieke regels
4 Beoordelingsmodel
5 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.
Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.
Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 tot en met 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.

2 De directeur doet de van de examinator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

3 De gecommitteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommitteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommitteerde.

4 De examinator en de gecommitteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.

5 Indien de examinator en de gecommitteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommitteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

1 De examinator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.

2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinator en door de gecommitteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.

3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:

3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;

3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;

3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;

3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;

3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;

3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;

3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.

4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goedgerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.

5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

7 Indien de examinator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens.
Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.

8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.

9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

Toelichting status correctievoorschrift

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

Verkeer tussen examinator en gecommitteerde (eerste en tweede corrector)

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

Toelichting aanvullingen op het correctievoorschrift
Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking:
Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout:
Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.
Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen. Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
  en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de n-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld

4 Beoordelingsmodel

Wereld

Opgave 1 – De marathon van New York

Vraag 1 **maximumscore 2**

- Uit het antwoord moet blijken dat bij de marathon van New York veel mensen met diverse nationaliteiten samenkomen / dat de marathon van New York een evenement is dat de eigen nationale identiteit overstijgt. **1**
- Uit het antwoord moet blijken dat het laatste deel van de marathon langs iconische gebouwen / wolkenkrabbers gaat (en dat dit beeld overeenkomt met het stereotiepe beeld van New York). **1**

Vraag 2 **maximumscore 2**

Uitspraak 1: Staten Island (Richmond County)
Uitspraak 2: Brooklyn (Kings County)
Uitspraak 3: Queens (County)
Uitspraak 4: Manhattan (New York County)
Uitspraak 5: Bronx (County)

indien vijf juiste antwoorden **2**
indien vier of drie juiste antwoorden **1**
indien minder dan drie juiste antwoorden **0**

Vraag 3 **maximumscore 2**

Uit de redenering moet blijken dat

- in New York bevolkingsgroepen met een verschillende etniciteit (grotendeels) gescheiden van elkaar leven, ... **1**
- zodat er zowel tussen als binnen de stadsdelen verschillen in bevolkingssamenstelling bestaan. **1**

Vraag **4** **maximumscore 3**

Uit het antwoord moet blijken dat

- New York een mondiale functie vervult vanuit de economische (Wall Street), sociaal-culturele (theaters / mode) en politieke (Verenigde Naties) dimensie, ... **1**
- terwijl Los Angeles alleen een mondiale functie vervult vanuit de economische ('hoofdstad' van de westkust) en sociaal-culturele (Hollywood / filmindustrie) dimensie, ... **1**
- en Washington DC alleen een mondiale functie vervult vanuit de politieke dimensie (Witte Huis / Capitool). **1**

Wereld en Aarde

Opgave 2 – Het leefgebied van de Sami

Vraag **5** **maximumscore 1**

Voorbeelden van een juiste aanwijzing zijn:

- In Noorwegen zijn aan Zweedse Sami graasrechten toegekend op Noors grondgebied.
- Er zijn (binnen Noorwegen, Zweden en Finland) ook weidegronden toegekend in gebieden die buiten het leefgebied van de Sami liggen.

Vraag **6** **maximumscore 2**

Uit het antwoord moet blijken dat

- de bergen in de winter (te) koud / (te) lang met sneeuw bedekt zijn (om rendieren te laten grazen), ... **1**
- zodat (vooral) de lager gelegen gebieden als winterweidegronden toegekend zijn. **1**

Opmerking

Aan een juist antwoord dat uitgaat van de hoger gelegen zomerweidegronden dienen scorepunten toegekend te worden.

Vraag **7** **maximumscore 2**

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- De toendra is in de zomer niet bedekt met sneeuw, / De bovenlaag van de toendra is in de zomer ontdooid, (oorzaak) **1**
- waardoor de bodem / vegetatie makkelijker aangetast wordt door menselijke activiteiten. (gevolg) **1**

Vraag **8** **maximumscore 2**

- afkoelen / stollen (van magma) **1**
- opheffing / omhoogkomen én verwering / erosie **1**

Opmerking
Het tweede scorepunt alleen toekennen als het endogene én het exogene proces juist zijn.

Vraag **9** **maximumscore 2**

Uit de uitleg moet blijken dat

- voor de kust van Noorwegen een warme zeestroom ligt, (oorzaak) **1**
- waardoor Noorse havensteden (zoals Narvik) (in tegenstelling tot de haven van Luleå) in de winter ijsvrij blijven (en er dus het hele jaar door ijzererts getransporteerd kan worden). (gevolg) **1**

Vraag **10** **maximumscore 2**

Uit het antwoord moet blijken dat

- (economisch winbare hoeveelheden) zeldzame aardmetalen ontstaan door langdurige chemische verwering **1**
- en dat chemische verwering alleen optreedt in een warm en vochtig (tropisch) klimaat / niet optreedt in een koud klimaat. **1**

Vraag **11** **maximumscore 2**

- Een voorbeeld van een juist kenmerk van Lapland dat past bij centrumgebieden is: het grootste deel van de bewoners van (Noors en Zweeds) Lapland is werkzaam in de dienstensector. **1**
- Uit het demografische kenmerk van Lapland dat past bij afgelegen perifere gebieden moet blijken dat Lapland dunbevolkt is / in Lapland weinig mensen wonen. **1**

Vraag **12** **maximumscore 3**

Een juist antwoord gaat in op de concurrentiestrijd om de ruimte in Lapland, waarbij

- verschillende actoren juist benoemd worden; **1**
- hun belangen vanuit verschillende dimensies juist toegepast worden; **1**
- verschillende schaalniveaus juist toegepast worden. **1**

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- In Lapland vindt een concurrentiestrijd om de ruimte plaats tussen de Sami en mijnbouwbedrijven / de overheid, ... **1**
- waarbij de tradities van de Sami, zoals het vrij laten rondlopen van rendieren, botsen met de aanleg van infrastructuur / mijnen door mijnbouwbedrijven / de overheid, ... **1**
- waarbij de Sami opkomen voor het behoud van hun leefgebied / Lapland, terwijl mijnbouwbedrijven / de overheid belangen hebben op een hoger / nationaal / Europees / continentaal schaalniveau. **1**

Aarde

Opgave 3 – De Indische plaat

Vraag **13** **maximumscore 1**

c - b - a

Vraag **14** **maximumscore 2**

- Uit het antwoord moet blijken dat de Indische plaat snel bewoog door de slab pull / trekkracht van de onderduikende plaat. **1**
- Uit het antwoord moet blijken dat de botsing van het oceanische deel van de Indische plaat (met de Euraziatische plaat) veranderde in een botsing van het continentale deel van de Indische plaat (met de Euraziatische plaat). **1**

Vraag **15** **maximumscore 3**

Uit de beschrijving moet blijken dat

- op de bodem van de oceaan kalkhoudende sedimenten ophoopten **1**
- die (uiteindelijk) werden samengedrukt tot kalksteen **1**
- en dat dit kalksteen (bij de plooiing / opheffing van de Himalaya) door hoge druk en/of temperatuur vervormde tot marmer. **1**

Vraag **16** **maximumscore 2**

Uit de uitleg moet blijken dat

- de Yellow Band bij de Lhotse-Nuptse door endogene krachten / compressie / plooiing / scheefstelling hoger is komen te liggen (dan bij de Mount Everest, de Changtse en de Changzheng), (oorzaak) ····· **1**
- waardoor de Yellow Band op de Lhotse-Nuptse door exogene krachten / erosie en/of verwering verdwenen is. (gevolg) ····· **1**

Zuid-Amerika

Opgave 4 – Fysische geografie van Peru

Vraag **17** **maximumscore 2**

Arequipa -	d
Cusco -	c
Iquitos -	a
Trujillo -	b

indien vier juiste antwoorden ····· **2**
indien drie of twee juiste antwoorden ····· **1**
indien minder dan twee juiste antwoorden ····· **0**

Vraag **18** **maximumscore 3**

Een juiste beschrijving moet onderstaande drie stappen bevatten:

- Bij het ontstaan van de Andes ontstond (ten oosten van de Andes) ook een dalingsgebied. ····· **1**
- In dit (voorland)bekken / laaggelegen gebied sedimenteerde (onder andere) organisch materiaal. ····· **1**
- Dit organisch materiaal werd onder invloed van hoge druk / hoge temperatuur omgezet tot fossiele energiebronnen. ····· **1**

Vraag **19** **maximumscore 2**

- Voorbeelden van een juist kenmerk die passen bij de benedenloop zijn: ···· **1**
  - De Ucayali in het reservaat heeft (grote) meanders / bochten.
  - De Ucayali in het reservaat ligt in een laagvlakte / moeras.
- Voorbeelden van een juist argument waarom de Ucayali in dit reservaat ook tot de bovenloop gerekend kan worden, zijn: ····· **1**
  - De Ucayali komt in dit reservaat net uit de bergen.
  - De Ucayali ligt in dit reservaat duizenden kilometers van de zee waarin de rivier uiteindelijk uitmondt.

Vraag **20** **maximumscore 2**

Uit de uitleg moet blijken dat

- de wind in dit gebied tijdens El Niño uit het westen komt (in plaats van de standaard waaiende oostpassaat), (oorzaak) **1**
- waardoor dit gebied aan de lijzijde / in de regenschaduw van de Andes komt te liggen. (gevolg) **1**

Zuid-Amerika

Opgave 5 – Migratie vanuit Venezuela

Vraag **21** **maximumscore 2**

a - socialisme
b - handelsbalans
c - Gini-coëfficiënt
d - oligarchie

indien vier juiste antwoorden **2**
indien drie juiste antwoorden **1**
indien minder dan drie juiste antwoorden **0**

Vraag **22** **maximumscore 2**

- Voorbeelden van een juiste reden vanuit de politieke dimensie zijn: **1**
  - Vluchtelingen waren vooral politieke tegenstanders van het systeem.
  - Het tegengaan van emigratie zou de interne spanningen kunnen verergeren.
- Voorbeelden van een juiste reden vanuit de economische dimensie zijn: **1**
  - Er was grote werkloosheid / een overschot aan werkzoekenden in het land.
  - De overheid had niet het geld om de massale uittocht effectief te controleren of te stoppen.
  - Als mensen emigreren, hoeft de overheid de sociale voorzieningen (zoals onderwijs / gezondheidszorg) voor deze mensen niet in stand te houden.

Vraag **23** **maximumscore 4**

- Voorbeelden van juiste redenen zijn: **2**
  - Alle landen in het westen van Zuid-Amerika zijn (net als Venezuela) Spaanstalige landen.
  - De landen in het westen van Zuid-Amerika zijn goed bereikbaar over de weg / via de Pan-American Highway.
- Voorbeelden van juiste redenen zijn: **2**
  - Bolivia is een minder welvarend land (dan de andere landen in het westen van Zuid-Amerika).
  - De hoge ligging van (delen van) Bolivia kan voor immigranten gezondheidsproblemen opleveren.

Opmerking
Per juiste reden een scorepunt toekennen.

Vraag **24** **maximumscore 1**
Uit het antwoord moet blijken dat alleen rijkeren de mogelijkheid hebben om Venezuela per vliegtuig te verlaten.

Caribisch gebied

Opgave 6 – Muggenoverlast op de Benedenwindse Eilanden

Vraag **25** **maximumscore 2**

- (in de periode) oktober - december **1**
- Uit het antwoord moet blijken dat de Benedenwindse Eilanden dan onder invloed staan van een lagedrukgebied / van tropische depressies. **1**

Vraag **26** **maximumscore 1**
Uit het antwoord moet blijken dat het gras op golfbanen vochtig gehouden / besproeid wordt met (zoet) water (en dat trekt muggen aan).

Vraag **27** **maximumscore 3**
Uit de beschrijving moet blijken dat

- de noordkant van Aruba onder invloed staat van de noordoostpassaat / te maken heeft met sterke winden uit het noordoosten, ... **1**
- waardoor de zee aan de noordkant van Aruba ruw is / hoge golven heeft / geen rustige getijdeverschillen kent, ... **1**
- en er geen sedimentatie optreedt (en er dus geen mangrove / vegetatie kan groeien). **1**

Vraag **28** **maximumscore 2**

Een voorbeeld van een juiste redenering is:

- Het bestrijden van muggen is nodig om de overlast van muggen voor toeristen / inwoners te beperken, ... **1**
- maar het bestrijden van muggen met pesticiden vormt wel een gezondheidsrisico voor de lokale bevolking / ook een bedreiging voor de flora/fauna / het milieu (in mangrove). **1**

Caribisch gebied

Opgave 7 – Trinidad en Tobago

Vraag **29** **maximumscore 3**

Voorbeelden van een juiste argumenten om Trinidad en Tobago wel tot het Caribisch gebied te rekenen zijn:

- Trinidad en Tobago grenst aan de Caribische zee.
- Trinidad en Tobago ligt grotendeels op de Caribische plaat.
- Trinidad en Tobago heeft een vergelijkbaar klimaat met de andere Caribische eilanden / een subtropisch klimaat.
- Trinidad en Tobago staat onder invloed van de noordoostpassaat.
- Trinidad en Tobago zijn beide eilanden.

Per juist argument **1**

Vraag **30** **maximumscore 2**

- Spanje: dit blijkt uit de naam van de hoofdstad (Port of Spain). **1**
- Groot-Brittannië / Engeland: dit blijkt uit de Engelse tekst onder het wapen van Trinidad en Tobago / uit de Sint-Joriskruizen op de schepen die verwijzen naar de Engelse scheepvaarders. **1**

Vraag **31** **maximumscore 1**

Uit het antwoord moet blijken dat in Trinidad en Tobago het vruchtbaarheidscijfer laag is.

Vraag **32** **maximumscore 2**

- Uit het argument voor de stelling moet blijken dat Trinidad en Tobago net als andere landen in het Caribisch gebied een eenzijdige economie heeft / afhankelijk is van één economische sector. **1**
- Een voorbeeld van een juist argument tegen de stelling is: de economie van Trinidad en Tobago is afhankelijk (van de doorvoer) van energie en/of olie / grondstoffen (in plaats van toerisme). **1**

5 Bronvermeldingen

bron 1 t/m 18 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2024

bron 2 Alamy / Monika Graff Stock Photo Alamy, 2013
bron 4: Shutterstock, 1634086834, saltat007, 2020
Shutterstock, 379575907, Belovodchenko Anton, 20216
bron 17 pictureinsect.com/nl/wiki/Aedes_taeniorhynchus.html / antilliaansdagblad.com/nieuws-menu/aruba/28102-natuurlijke-aanpak-muggenoverlast-aruba
bron 18 GOLF.NL in Aruba • Golf.nl

kaarten bron 11 en 13 Grote Bosatlas editie 56